Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Görslövsåns mader i Höganäs kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Görslövsåns mader	
Kommun	Höganäs	
Socknar	Jonstorp och Väsby	
Gränser	Området är markerat med svart heldragen linje på karta, bilaga 1.	
Fastigheter	Björkeröd 8:1, Bräcke1:3, 6:1, Tågalycke 1:11, 2:1, 2:2, Ingelsträde 4:15, 4:57, 4:66, 4:8, 5:6, 5:12, 7:49, 7:54, Ingelsträde S, S. Danhult 5:31, N. Danhult 2:1, Ornakärr 2:22, 3:2, 3:3, 4:4, 5:2, 5:3, 6:1, 6:8, 6:13, 8:4, 8:5, 8:8, 8:15, 8:21, 8:22, 10:4, 11:6, s:2, Väsby 5:2, 13:1, St. Görslöv 2:9, 3:2, 3:4, 4:6, 6:2, 9:9, 9:15, 14:5, 19:2, 19:44, 23:2, 28:1	
Samfällighet	Madgropens dikningsföretag 1911	
Läge	Området är beläget mellan Jonstorp och Ingelsträde och omfattar markerna på båda sidor om Görslövsån-Madgropen, från länsväg 112 i norr, till landsvägen mellan Ingelsträde och Höganäs i söder.	
Kartblad	Topografiska kartan:	3C NV Helsingborg
	Ekonomiska kartan:	3C 6a Ingelsträde
		3C 7a Väsby
		3C 7b Farhult
Koordinater	x: 1304094 y: 6234685	
Naturgeografisk region	Nr 7. Skånes sediment- och horstområden	
Areal	Ca 200 ha land	
Förvaltare	Länsstyrelsen i Skåne län	

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Postgiro/Bankgiro	E-post	www
205 15 Malmö	Kungsgatan 13	040-25 20 00 vx	040-25 22 55	6 88 11-9	lansstyrelsen@m.lst.se	www.m.lst.se
291 86 Kristianstad	Ö Boulevarden 62 A	044-25 20 00 vx	044-25 22 55	5050-3739		

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken förklarar Länsstyrelsen det område som utmärkts med kraftig svart heldragen linje på bifogade karta (bilaga 1) som naturreservat.

För att trygga syftet med naturreservatet skall de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att av kulturhistoriska och ornitologiska skäl restaurera och bevara det kulturhistoriskt dokumenterade öppna, fuktiga och gräsbevuxna fäladslandskapet med dess betes- och slåttermarker och den därtill knutna floran och faunan, i synnerhet fågellivet.

Detta uppnås genom att

- områdets landskapsekologiska karaktärer och förutsättningar beaktas,
- området i första hand hävdas genom bete alternativt slåtter,
- åkermark som ej brukas i största möjliga utsträckning får utveckla en naturlig gräsvegetation eller sås in med gräs och används som betesmark eller slåttermark,
- träd och buskar ges en begränsad utbredning,
- områdets hydrologiska förhållanden bevakas och bibehålls.

Föreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. uppföra byggnad eller annan anläggning,
2. utföra schaktning, sprängning, grävning, dikning, muddring, fyllning eller tippning av något slag,

3. bedriva täkt av vad slag det vara må, inklusive husbehovstäkt (sten, grus, sand, lera, morän, matjord, torv m.m.),
4. plantera eller så träd och buskar,
5. plöja upp eller på annat sätt markbereda eller sprida handelsgödsel, naturgödsel, kalkslam, rötslam eller kemiska bekämpningsmedel inom de områden som angivits med skraffering på bifogade karta, bilaga 1,
6. anordna upplag annat än på åkermark och endast för jordbrukets behov,
7. uppföra hägnader utöver erforderliga stängsel för betesdrift,
8. ändra florans sammansättning genom insådd eller inplantering av för området främmande växtarter,
9. ändra faunans sammansättning genom inplantering av för området främmande djurarter.

Vidare är det förbjudet **att utan Länsstyrelsens tillstånd**:

10. plöja upp eller på annat sätt markbereda betes- eller slåttervall samt åker i träda belägen inom de områden som markerats som gräsbevuxen åker på bifogade karta, bilaga 1,
11. sprida handelsgödsel, naturgödsel, kalkslam, rötslam eller kemiska bekämpningsmedel inom de områden som markerats som gräsbevuxen åker på bifogade karta, bilaga 1,
12. dra fram permanenta luft- eller markledningar, utöver utbyte av befintliga ledningar vid tidpunkten för reservatets bildande.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att sådana anordningar och åtgärder vidtas inom reservatet som

1. röjning, gallring och avverkning av träd, buskar och vassar samt slåtter, bränning och markfräsning samt utjämning och borttagande av rensmassor så som närmare anges i fastställd skötselplan,
2. skötsel av betesmark innefattande årlig betesdrift, uppsättande och underhåll av stängsel och vattningsanordningar,
3. skötsel av slåttermark innefattande slåtter samt borttagning av gräset,
4. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet såsom stigar, cykelvägar, utsiktstorn,

parkeringsplatser mm enligt fastställd skötselplan,
5. utmärkning av och upplysning om reservatet,
6. uppföljning av områdets skötsel och miljöövervakning.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet **att**

1. göra åverkan på mark, hägnader eller andra anordningar t ex genom grävning, sprängning, avklippning, målning etc,
2. gräva upp växter,
3. framföra motordrivet fordon annat än på vägar som är upplåtna för ändamålet,
4. tälta, ställa upp husvagn eller parkera annat än på för dessa ändamål iordninggjorda platser,
5. utföra någon form av anläggning eller ställa upp för reservatet främmande föremål med undantag för pumpanläggningar för bevattningsändamål,
6. anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch, snitsel eller därmed jämförlig anordning,
7. avsiktligt eller medvetet störa djurlivet, t.ex. genom närgången fotografering vid fågelbon,
8. göra upp eld annat än på för ändamålet iordningställd plats,
9. under tiden 1.3 – 15.7 medföra okopplad hund,
10. deponera trädgårdsavfall,
11. utan Länsstyrelsens tillstånd utföra vetenskapliga undersökningar som innebär störning på eller ingrepp i naturmiljön.

Föreskrifterna under A och C skall inte utgöra hinder för åtgärder
- i samband med skötsel av området samt anordnande av information och tillgänglighet i området i enlighet med av Länsstyrelsen fastställd skötselplan eller
- för drift och underhåll av vid tidpunkten för detta beslut befintliga ledningar tillhörande kommunen, gasleverantör, tele- eller eldistributör,
- för normalt drift- och underhållsarbete av vägar eller
- för nyttjande av befintliga bevattningsanordningar på fastigheterna för uttag av vatten ur ån, samt nyttjande, underhåll och utbyte av el- och vattenledningar i

anslutning till dessa. I samband med utförande av omläggningsarbeten skall samråd ske med Länsstyrelsen.
- att rensa åfåran enligt berörda dikningsföretags regler eller rensa befintliga diken, under förutsättning att rensningen sker på ett sätt som minimerar skadorna på kringliggande mark, att rensningsmassor jämnas ut, att rensning undviks under fåglarnas häckningstid (mars-juni) samt att rensningen föregås av ett samråd med reservatsförvaltaren.

Föreskriften A10 gäller ej bekämpning av jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) och vresros (*Rosa rugosa*) med godkända preparat.

Föreskriften C 9 gäller ej vid kreatursvallning.

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7§ miljöbalken lämna dispens från föreskrifterna om det finns särskilda skäl.

Beskrivning av området

Natur och markhistoria

Topografi.
Området kring Görslövsån utgör ett flackt och mycket låglänt landskap som i sydväst-nordostlig riktning skiljer av Kullahalvön i norr från Kullabergs urbergshorst och i söder från resten av den nordvästskånska slättbygden vilande på högre liggande sedimentära bergarter. Görslövsåns dalgång utgjorde i själva verket fram till för ca 2000 år sedan ett havssund ("Kullasundet") som förband Öresund och Skälderviken och som länge utgjorde en vattenled omgiven av stora våtmarker. Ännu idag höjer sig landnivån obetydligt över havsytan och så långt från åmynningen som 6 km ligger terrängen endast 1 meter över havet, vilket utgör förutsättning för de omfattande översvämningar som fortfarande äger rum i området i samband med riklig nederbörd och högt vattenstånd i havet.

Geologi.
Berggrunden under Görslövsåns dalgång ligger på 15-30 m djup och består i det centrala partiet av silt- och leravlagringar från undre Jura (Helsingborgsledet). Norr och söder därom ligger kilar av sentriassiska sandstenar och ler/siltsediment

(Kågerödsformationen och Vallåkralagren). Längs en linje från Ornakärrs by sydostvart mot Hulta och Mjöhult, löper en förkastning som bildats genom vertikala rörelser.

Jordlagren består underst av en sandig-lerig morän (10-20 m mäktighet) som är överlagrad av 3-4 m postglaciala svämsediment (grovmo-sand) och ett ytligt lager (1-3 m) gyttja som delvis avsatts under marina förhållanden (Littorina-tiden). Skikt av marina mollusker förekommer ställvis rikligt; bl.a. skal av ostron *Ostrea edulis* har påträffats i områdets södra del.

Hydrologi.
Görslövsån har varit föremål för omfattande utdikning och kanalisering i minst två omgångar. Först gjordes en rätning och kanalisering av den ursprungliga, meandrande åfåran efter ett dikningsförslag upprättat 1873. Efter 1911 gjordes en förnyad dikning, då ån breddades och fördjupades ytterligare. Genom återkommande muddringar och fördjupningar av åfåran ligger idag åns bottennivå vid Ornakärr-Görslöv ca 1 m lägre än vid utloppet i Skälderviken. Detta medför att saltvatten kan tränga flera km in i ån vid låg vattenföring och högt vattenstånd i havet.

Den ringa nivåskillnaden och den långsamma avrinningen gör att de omgivande markerna kring Görslövsån-Madgropen ofta översvämmas vid riklig nederbörd i kombination med högt vattenstånd i Skälderviken. Översvämningarna utgör i sin tur en förutsättning för de fuktängar som finns i området.

Vegetation.
Vegetationen på de hävdade ängarna domineras på torrare avsnitt av gräs-vegetation med dominerande tuvtåtel. Tuvbildningen är ställvis riklig, särskilt på de svagt beteshävdade partierna. Insprängt bland tuvtåteln finns stråk med lågvuxen fuktig gräsvegetation. I norr finns även mindre hävdade partier som domineras av rödsvingel och rödven.

De delar av området som inte längre hävdas genom bete eller slåtter uppvisar en typisk igenväxningsvegetation, ofta med dominerande inslag av bladvass. Ställvis har igenväxningen gått så långt att vide och björk vandrat in.

Fauna.
Fåglar dominerar det högre djurlivet i området under större delen av året. Typiska ängs- och våtmarksarter som sånglärka, tofsvipa, ängspiplärka och sävsparv är vanligt förekommande. Dessutom häckar t.ex. rödbena, enkel-beckasin, storspov, gräsand, rapphöna, gravand, buskskvätta och gulärla. Sällsynt häckar även kricka

och skedand. Rödspov, brushane och jorduggla uppträder stundom inom området.

Maderna utnyttjas även som rastplats under vår- och höstflyttningen av stora mängder våtmarksfåglar, främst änder, gäss, vadare och måsfåglar. Vintertid uppehåller sig dessutom stora flockar kanadagäss och sångsvanar i området.

Sedan år 1998 har det skånska storkprojektet byggt en voljär vid Görslöv och avsikten är att återfå storken som ett inslag i fågellivet.

Rovfåglar ses regelbundet under större delen av året. Bland däggdjuren märks främst fälthare och rådjur.

Grod- och kräldjuren är representerade av vanlig groda, padda och snok, medan fiskfaunan i ån består av arter som id, aborre och gädda.

Den lägre faunan (insekter, mollusker, m.m.) är överhuvudtaget inte undersökt och därför mycket dåligt känd.

Kulturhistoria.

Byarna Görslöv och Ornakärr som ligger intill det gamla fuktängsområdet, tillhör de äldsta bosättningarna i Kullabygden. Rikligt med fynd från stenåldern (Erteböllekulturen, 5000-4000 f.Kr.) har påträffats längs de dåvarande stränderna som låg ca 5-10 m över dagens havsnivå. Den då grunda havsviken erbjöd sannolikt goda förutsättningar för jakt och fiske, liksom dess stränder senare utgjorde god betesmark för de första bofasta jordbrukarna.

Obekräftade uppgifter gör gällande att Görslövsån åtminstone fram till vikingatiden utgjorde en segelbar farled från Skälderviken till Öresund, strax söder om nuvarande Höganäs. Ortnamnen "Halsahamn" vid åns mynning och "Vasahamn" i områdets centrala del, anses tyda på detta.

Markanvändning.

Görslövsåns dalgång har sannolikt utnyttjats för bete och "madslåtter" alltsedan människor blev bofasta i området för 5000-6000 år sedan. Ända fram till 1860-talet utgjorde maderna längs Görslövsån en del av den omfattande betesallmänningen "Kulla fälad" och fortfarande utgör bete och slåtter den dominerande markanvändningen i de centrala delarna av det föreslagna reservatet. Omgivande marker har dock dränerats och uppodlats successivt under 1900-talet. Idag utgör den kontinuerligt hävdade fuktängen ca 85 ha vartill kommer ca 30 ha ohävdad gräsmark. Tillsammans omfattar gräsmarken idag ca 50% av reservatets area, medan resterande 50% utgörs av odlad mark, träda, bevattningsdammar eller impediment.

Bevattning av grödor sker dels från i sen tid (efter 1975) grävda dammar, dels direkt från ån. Uttaget av vatten från ån är inte reglerat genom vattendom.

Ärendets handläggning

Görslövsåns mader föreslogs i ett yttrande av Länsstyrelsen 1976 få ett förordnande enligt naturvårdslagen i samband med att ett förslag om dammanläggning i ån presenterades av markägarna och Höganäs kommun.

Höganäs kommun gjorde 1989-05-25 en framställan till Länsstyrelsen om ett förordnande av naturreservat för våtmarkerna vid Görslövsån. Framställan grundades på områdets betydelse för fågelliv och flora. I kommunens Översiktsplan (antagen 1993-10-07) fastställdes denna målsättning ännu en gång. Reservatet utgör en del av ett område av riksintresse för naturvård enligt Naturvårdsverkets beslut (NRL 2 kap. 6§) 1989-02-07 (Malmöhus län, område N2: Farhult - Görslövsån, Vegeåns mynning). Området har dessutom föreslagits för aktiva åtgärder i det av Länsstyrelsen 1993 upprättade "Bevarande- och åtgärdsprogram för natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet". Området behandlas också i kommunens naturvårdsplan.

Strandskydd gäller 300 meter på ömse sidor om Görslövsån och Görsen.

Informationsmöte hölls med berörda sakägare i Ingelsträde 1995-04-19 rörande innebörden av ett eventuellt naturreservat och att detta endast skulle reglera markanvändningsfrågor. Vidare överenskom man att skicka ut ett förslag till ett interimistiskt förordnande för att brukare och länsstyrelse skulle kunna göra upp om olika åtgärder rörande markanvändningen. Ett förslag till 11§-förordnande 1995-11-30 skickades ut, men medförde endast att en överenskommelse träffades om samråd vid varje form av markanvändningsförändring. Man menade också att möjligheterna till bevattning bättre skulle klarläggas.

En samarbetsgrupp bestående av representanter för sakägarna, kommunen och Länsstyrelsen bildades och har vidareutvecklat underlaget för beslut om naturreservat samt möjligheterna till en lagligt reglerad vattenhushållning i Görslövsåns dalgång. Höganäs kommun har därvid genom jordbruksverkets vattenavdelning utrett hydrologin inom Görslövsåns dalgång/mader samt lämnat rekommendationer rörande ansökan till miljödomstolen. Utredningen bifogas som bilaga 2.

Resultatet av arbetsgruppens verksamhet redovisades vid ett möte med sakägarna

den 16 januari 2002. I redovisningen ingick förslaget till naturreservat för Görslövsåns mader. Efter de synpunkter som framkom beslutade arbetsgruppen att inte gå vidare med planen för reglering av vattenhushållningen, men att förslaget till naturreservat skulle behandlas vidare. Detta förslag har remissbehandlats informellt 2003 och efter ytterligare justeringar formellt 2004.

Markägare, övriga kända sakägare och berörda myndigheter har förelagts att inkomma med erinringar mot förslaget till bildande av naturreservat. Synpunkter och erinringar har kommit in, som delvis föranlett justeringar i förslaget. Länsstyrelsen har redovisat och bemött inkomna synpunkter och erinringar, vilket redovisas i bilaga 3 till beslutet. Inför beslutet har därutöver ett allmänt informationsmöte avhållits för berörda markägare den 1 december 2005.

Naturvårdsverket, Sveriges Geologiska Undersökning, Riksantikvarieämbetet och kommunen har tillstyrkt förslaget.

Skäl för beslut

Området är geologiskt och naturgeografiskt intressant genom att det utgör en rest av det vattenområde (Kullasundet) som för drygt 2000 år sedan förband Öresund med Skälderviken.

Landskapet har tidigt tagits i anspråk av människan och området är genom sin långvariga, traditionella hävd av stort kultur- och markhistoriskt intresse. Det öppna landskapet är särpräglat och ger iakttagaren en uppfattning om gångna tiders fäladslandskap som en gång sträckte sig över hela Kullahalvön ("Kulla fälad").

Reservatet är av stort biologiskt och ekologiskt intresse, dels som häcknings- och rastlokal för ett stort antal sällsynta, hotade och hänsynskrävande fågelarter som inslag i ett naturligt översvämmat och hävdskapat fuktängslandskap av vilket det idag finns mycket få exempel kvar i Skåne. Vegetationen är representativ för denna typ av våtmarker och är enhetlig och har en stor utbredning av typiska våtmarksväxter. Flora och fauna är känsliga för störningar och ingrepp i markanvändningen och beroende av traditionell hävd.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer samt för att återställa eller nyskapa värdefulla

naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter bör det angivna området avsättas som naturreservat.

Länsstyrelsen gör den bedömningen att ordningsföreskrifterna inom naturreservatet är av så begränsad omfattning att det inte innebär något allvarligt försvårande av områdets utnyttjande i enlighet med vad som annars gäller enligt allemansrätten.

Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan
Enligt 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. skall en skötselplan ingå i varje beslut om bildade av ett naturreservat. Skötselplanen fastställs av Länsstyrelsen i särskilt beslut samtidigt med reservatsbildningen.

Förvaltning
Länsstyrelsen är förvaltare av naturreservatet och skall fortlöpande samråda med markägare, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Detta beslut kan överklagas till regeringen, miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet, se bilaga 4.

I den slutliga handläggningen av detta ärende deltog t f landshövding Lise-Lotte Reiter, beslutande, biträdande länsöverdirektör Elisabeth Hellmo samt företrädare för plansektionen, lantbruksavdelningen, rättssektionen och Anders Larsson, miljöavdelningen, föredragande.

Lise-Lotte Reiter

Anders Larsson

Bilagor

1. Karta med reservatets avgränsning
2. Görslövsåns dalgång/mader – våtmarksprojekt. Utredning av Jordbruksverket 2000-10-10
3. Inkomna synpunkter och bemötanden
4. Hur man överklagar

BILAGA 1
Naturreservatet Görslövsåns mader
Höganäs kommun
dnr 511-5594-03
1284-213

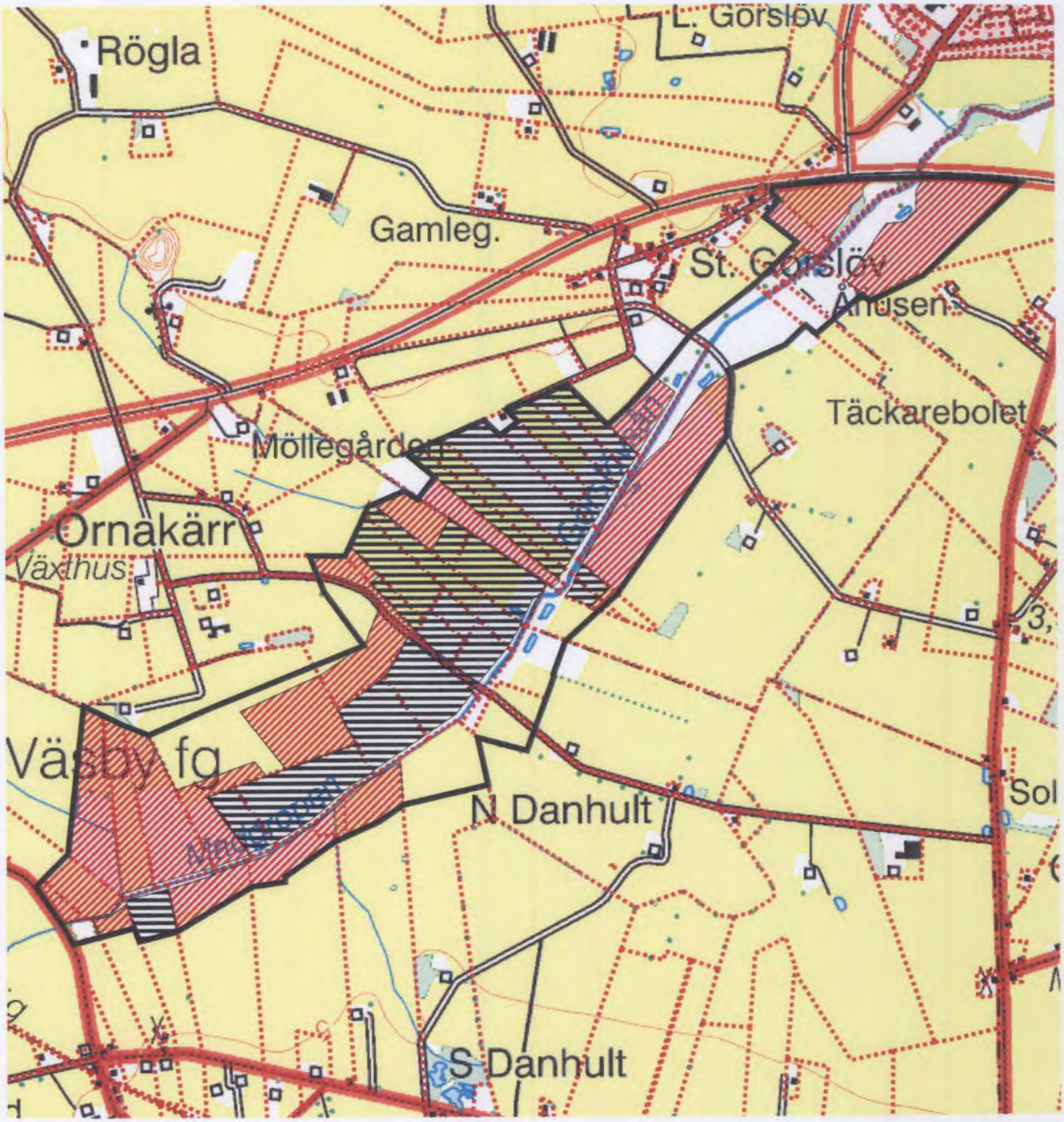

Gräns för naturreservatet
Förbud enligt föreskriften A 5
Förbud enligt föreskrifterna A 10 och A 11 utan Länsstyrelsens tillstånd
Fastighets- och administrativ indelning

900 0 900 meter

N